

MUKE PO AUTORU ČLANAKA U »HRVATSKOM PLANINARU«

Nije tomu tako davno da sam počeo pisati za »Hrvatski planinar«. Tijekom postupka objave članka, susretao sam se i još se susrećem s nekim nedomicama i preprekama. Zato sam odlučio napisati ovaj članak da se vidi koji konkretni problemi na konkretnom primjeru mogu mučiti jednog autora članka koji piše za HP, ali i to kako se oni mogu svesti na najmanju moguću mjeru. Nadam se da će uz ovaj članak i urednik ukratko iznijeti probleme s kojima se on i uredništvo susreću i time nadopuniti sliku posla zvanog objavljivanje članka iako to piše na internetskoj stranici HPS-a. Imajući u vidu probleme te unaprijed znajući pravila i zahtjeve, bilo bi lakše ne samo autorima članaka pisati, već i uredniku i uredništvu uređivati i objavljivati. Najviše koristi bi imao HP što i je zajednički cilj.

U HP, 7-8, 2006. na str. 98 objavljena su dva moja članka. Jedan je objavljen ne pod originalnim naslovom »Tendencija«, već pod uredničkim »Traumatično na Kleku«, a drugi ne pod originalnim naslovom »Tendencija, isto, ali drukčije«, već pod uredničkim »Isto, ali drugačije (Zašto sam napisao ono što ste pročitali na prethodnoj stranici«. Iz prvog članka izostavljen je citat o natuknici tendencija iz Klaićevog rječnika stranih riječi. Citat značenja riječi tendencija bio je podnaslov i time sastavni dio članka. Iz drugoga članka izbačena je rečenica: »Jer, poslovice kaže, da je glup samo onaj čovjek koji se drži istih načela, odnosno istih stajališta čak i onda kada se okolnosti promijene.«. Nisam ni obaviješten o toj promjeni, niti pitan dozvoljavam li da se takav članak objavi pod mojim imenom.

U prvom članku, naslov »Tendencija« (koji je preimenovan u »Traumatično na Kleku«) trebao je upozoravati na dvije suprotne težnje, sklonosti, namjere, svrhe, struje prema nečemu, misli koje se provode kroz članak, na dva suprotna nagnuća, cilja, smjera, stremljenja i pravca kojima se kreće razvitak neke pojave. U ovom slučaju to je s jedne strane povećavanje komfora u planinarskim objektima, a s druge strane smjernica ljudi koji žele zaštititi prirodu, u suglasnosti s Međunarodnim planinarskim savezom (UIAA): smanjivanje komfora u kućama visinskog područja i time odvratanje posjetitelja od dužeg boravka. Dakle, da ne pišem težnje, sklonosti, nagnuća, cilja, namjere, smjera, stremljenja, svrhe, struje prema nečemu, misli koje se provodi kroz članak i pravac kojim se kreće razvitak neke pojave napisao sam stranu riječ tendencija koja sva ta značenja ima u

sebi. Nisam od onih koji vole strane riječi u hrvatskom jeziku, ali ponekad kada sva značenja neke strane riječi podupiru tekst, može se napraviti iznimka.

Objasnivši zašto je trebao ostati naslov »Tendencija«, razvidno je da naslov »Traumatično na Kleku« nema veze sa sadržajem članka (ni »Traumatično«, ni »Klek«), jer je umjesto Kleka to mogao biti Putalj, Bijele stijene, Crnopac, Kaptolska lugarnica, Zavižan itd. itd.

U mom drugom članku pri uredničkoj promjeni naslova napisana je riječ »drugačije« iako sam u originalnom naslovu tu riječ napisao drukčije. To ne mogu prihvatiti jer je riječ »drukčije« preporučljivije pisati od riječi drugačije, makar po Londoncu (S. Babić, B. Finka i M. Moguš, Hrvatski pravopis, Školska knjiga, Zagreb, 1990., pretisak izdanja iz 1971.). Uostalom, ako su dvije riječi jednakovrijedni sinonimi, tada treba ostaviti autorov izbor, ako ni zbog ničeg drugog onda zbog pristojnosti jer autor nije pogriješio.

A poslovice da je glup onaj čovjek koji se drži istih načela, odnosno istih stajališta čak i onda kada se okolnosti promijene namjeravao sam suprotstaviti uvjerenju da se kod nas još uvijek cijeni kada netko stalno ima isto mišljenje, stajalište. Hvali ga se kako je postojan i tome slično. Mislim da nam je to ostalo još iz dana socrealizma gdje su tako opisivali svoje junake. No, gledajući zdravorazumski, promijeniti mišljenje nakon što čovjek spozna više novih stvari i događaja oko sebe sasvim je normalan slijed. Isto tako, ako su se okolnosti u kojima sagledavamo stvari i događaje promijenile, bilo bi logično da i čovjek koji to sagledava promijeni svoje mišljenje. To je samo znak čovjekove inteligencije. Po mojoj prosudbi, ta je poslovice trebala potaknuti ljude da promisle o svojim stajalištima i da ih ako je nužno promijene bez neugodnog osjećaja da nije dobro mijenjati mišljenje, što je bila jedna od temeljnih namjera članka.

Odmah mi je bilo jasno da je lektura u najmanju ruku problematična. Pogledao sam tko su lektori. Na prvom mjestu piše ime Željka Poljaka. Koliko je meni poznato, Željko Poljak je liječničke struke. Mislim si, da neki nestručnjak liječi ljude ovaj bi ga liječnik s pravom nazvao nadriliječnikom. Znači da i ja našeg liječnika koji lektorira bez potrebne stručne spremne mogu slobodno zvati nadrilektorom. Jesu li i gospoda Radovan Milčić i Goran Gabrić također nadrilektori? Ili su sva trojica samo korektori, a lektora nije ni bilo. Tko je zapravo loše lektorirao tu jednu riječ od ukupno jedne riječi koja je lektoriranjem ispravljena

– u oba članka? Tko je mijenjao naslove tako da ne odražavaju pravu sliku teksta, stručnjak ili nadri-stručnjak?

Duboko sam svjestan da neki članak može i ne mora biti objavljen i da je to slobodna volja urednika, odnosno uredništva koji to ne moraju čak ni objasniti. Druga je stvar ako netko neki članak promijeni, makar samo jedno slovo, to zapravo više nije originalni članak. Tada mora postojati konačan pristanak autora na objavu izmijenjenog članka (autorizacija članka). Jednim velikim dijelom moj je problem riješen upravo tako i to u dogovoru s glavnim urednikom. Urednik mi uredno pošalje uređeni članak prije objave na autorizaciju.

I onda se javi novi problem. Urednik ili lektor izbaci koju rečenicu, sliku ili slično da skрати članak, da članak fizički stane u časopis. Ako ne pristanem na kraćenje članka, urednik neće moći objaviti članak jer fizički nema mjesta. Ja ne bih želio komplicirati (urednik treba naći članak i to određene veličine, tj. članak koji bi bio objavljen umjesto moga), ali ni objaviti nešto što nije posve moje. U toj nedoumici dolazi do kompromisa. Ja zamolim urednika da ono što me najviše smeta ispravi, a ono što me manje smeta da ostavi po svome. Što će biti jednog dana kada nećemo moći postići kompromis? U svakom slučaju, kvalitetnija lektura sigurno bi umanjila ovaj problem.

Hrvoje Zrnčić

ODGOVOR UREDNIKA: STVARANJE ČASOPISA JE TIMSKI POSAO

Vrijedni zagrebački planinar Hrvoje Zrnčić otvorio je već u našem časopisu nekoliko dobrih polemčkih tema, a nedavno je uredništvu poslao pismo s primjedbama na uređivanje i lektoriranje svojih članaka za »Hrvatski planinar«. Premda većinu čitatelja posebno ne zanima kako se priprema, uređuje i lektorira časopis kakav je naš (to zapravo i nije tipično planinarska tema), Zrnčićevo pismo potaknulo nas je da pojasnimo što i kako radi uredništvo HP, jer bi to svim suradnicima časopisa moglo biti korisno i zanimljivo. Opširnije upute o tome kako se priprema HP i kako pripremiti svoj članak objavljene su na web-stranici www.plsavez.hr/HP.

Ključ je razumijevanja kako nastaje bilo koji časopis ili knjiga u prihvaćanju činjenice da je to serijski timski rad autora, urednika, lektora, korektora, grafičkih djelatnika, tiskarskih radnika (pa i čitatelja). Njihov proizvod je točno onakav kakvim ga svi oni zajedno uspiju napraviti – dakle, nije stvar samo autorova, niti samo urednikova. U tom postupku pisci pišu, urednici uređuju, lektori lektoriraju, grafički pripremaši rade grafičku pripremu, tiskarski djelatnici tiskaju, a čitatelji čitaju. Nevolje mogu nastati kad netko u tom postupku ne napravi dobro svoj dio posla ili kad se ti poslovi izmiješaju – kad se tiskarski djelatnik uplete u poslove grafičkog dizajnera, grafički dizajner u poslove lektora ili autor u posao urednika. Nevolje nastaju i kad sudionici u tom postupku ne dopuštaju drugima da obave svoj dio timskog posla; autori urednicima, urednici lektorima i slično.

Za razliku od mnogih drugih poslova, ne postoji točan i objektivan pokazatelj koliko neki urednik radi dobro, tim više što mnogima nije jasno što on zapravo treba raditi. Neki su skloni misliti da urednici postoje

samo zato da rukopise razvrstaju na one za tiskaru i na one za »urednički koš«, nemajući mnogo razumijevanja za pravila koja moraju postojati u uređivanju svake publikacije. Kako se i iz samog imena može razabrati, zadaća urednika je da uređuje članke i časopis u cjelini. Da im je zadaća samo da izabiru članke, ta bi se funkcija zvala »glavni i odgovorni izbornik«. No, čak i za nogometne izbornike, u čiji se posao svi odlično razumiju, valjda nitko ne misli da im je zadatak samo probrati 11 najboljih igrača, već im je glavni zadatak uigrati i maksimalno iskoristiti njihov potencijal da bi se stvorila pobjednička momčad.

Evo konkretnih pojašnjenja što je učinjeno na Zrnčićevim tekstovima. Naslov »Tendencija« i prateće rječničko objašnjenje te riječi zamijenjeno je jer se naslov uredništvu činio preopćenitim i nejasnim za ono o čemu se u članku govori. Prihvaćam opasku da novi naslov možda nije najsretnije riješen, no bio je u

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori

Monokulari

ZOOM dalekozori

Panoramski dalekozori

Kompasi

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

duhu sadržaja o kojem se dalje piše (možda bi bolje bilo: »Treba li uređivati planinarske domove« ili nekako slično, no takav naslov djelovao bi pomalo dosadno). Navođenje uzrečice da je »glup onaj čovjek koji se drži istih načela, odnosno istih stajališta čak i onda kada se okolnosti promijene«, a u kontekstu priče o planinarima koji uređuju planinarske domove iako bi prema preporukama UIAA trebalo smanjivati komfor domova smještenih u visinskim predjelima, mogla bi se shvatiti uvredljivim (tj. da su ti marljivi planinari glupi), premda to sigurno nije bila namjera autora članka. Budući da ta opaska nije važna za poantu članka, pri redakturi je izostavljena, čime nije poremećena poanta niti narušena kvaliteta članka.

Izbor riječi »drugačije« umjesto »drukčije« jedina je primjedba koja se odnosi na jezičnu lekturu. Poznata je javna polemika o tome koji pravopis je »ispravan«, no ovdje ćemo samo reći da se, prema internom dogovoru, HP lektorira prema Aničevom rječniku. Bilo bi neozbiljno da je pola časopisa napisano bilo prema jednom, a pola prema drugom pravopisu. Štoviše, prilika je da pohvalimo lektore i korektore koji svoj posao obavljaju samozatajno, volonterski i izrazito kvalitetno iz broja u broj jer rijetko koji časopis prolazi tako temeljitu lekturu kao »Hrvatski planinar«.

Naime, nakon uredničkih dorada (redakture), članke lektorski doraduju prof. dr. Željko Poljak (a dr. Poljak je osim medicine studirao i kroatistiku) i za njim član uredništva Robert Smolec. Lektoriranje se od prošle godine obavlja računalno, pri čemu lektori označavaju sve svoje intervencije pa se može pratiti tko je što napravio. Zatim se izrađuje radna verzija časopisa u PDF formatu koju urednik šalje e-mailom članovima Uredničkog odbora i suradnicima tjedan dana prije zaključenja broja. Časopis prije tiska svaki put pažljivo pročitaju i vrlo temeljito korigiraju Radovan Milčić i Goran Gabrić, a i ostali koji uoče pogreške mogu upozoriti na to prije zaključenja broja.

Istina je da planinari koji lektoriraju i korigiraju HP nisu profesionalni lektori, ali ni većina suradnika HP nisu profesionalni književnici ili novinari, niti su autori fotografija koje se objavljuju profesionalni fotografi, a časopis unatoč tome obiluje kvalitetnim tekstovima i atraktivnim fotografijama. Nitko, međutim, ne bi autore članaka nazvao nadriautorima ili autore fotografija nadrifotografima, pa je nazivanje osoba koje lektoriraju i korigiraju HP nadriktorima i njihovo poimenično prozivanje u najmanju ruku nekorektno prema vrijednim planinarima koji se vrlo dobro razumiju u pravila sintakse, gramatike i pravopisa, premda za to nisu fakultetski obučavani (i to svoje znanje nesebično daruju časopisu).

Postoje dvije vrste autora: jedni su nesretni kad se u njihovu tekstu nešto mijenja, a drugi su zahvalni za svako poboljšanje. U početku sam i ja znao biti nesretan zbog svakog lektorskog zahvata u člancima koje sam pisao za razne časopise, a sada sam najnesretniji kada se moj članak objavi bez ikakve uredničke dorade i bez lekture jer je to znak da urednici i lektori nisu napravili svoj posao. Možda sam, doduše, dosad imao sreće da su mi urednici i lektori uvijek poboljšali tekst, učinili ga čitkijim i jasnijim, no čini mi se da je to zapravo više stvar autorskog stava. Unatoč tome što prof. Poljak ima polustoljetno uredničko i lektorsko iskustvo, zahvalan mi je ako mu predložim neko poboljšanje. I moji članci za HP prolaze dorade bar četiri člana Uredničkog odbora, a znajući da će vještiji od mene doradivati tekstove koje napišem, lakše se posvećujem pisanju.

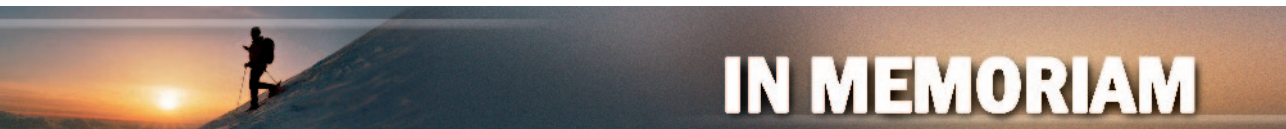
Ako postoji neki problem u pripremi časopisa za tisak, jasno je da bi ga trebalo rješavati zajednički, tj. timski. U cilju dobre suradnje bilo bi dobro sa svakim autorom razjašnjavati svaku doradu prije tiska, no to jednostavno nije izvedivo jer za časopis HP svi autori, urednik, lektori i korektori rade u slobodno vrijeme.

Radi provjere doradujemo li članke uzaludno i pogrešno, nekoliko sam puta izveo jednostavan pokus: dao sam neupućenim čitateljima tri grafički identične

verzije istog članka nepoznatog autora (neuređenu, uređenu a nelektoriranu te uređenu i lektoriranu) na listovima označenim samo nasumično raspoređenim oznakama A, B i C i zamolio ih da odaberu onu verziju koja im se čini najjasnija i najbolje napisana. Svi, bez iznimke, odabrali su uređenu lektoriranu verziju. Imajući to u vidu, autori koji na svoje članke gledaju subjektivnim očima smatrajući ih gotovo

savršenim djelima, trebali bi razumjeti da čitateljima ne mora biti zanimljivo niti jasno ono što se njima čini takvim i s razumijevanjem prepustiti uredništvu da obavi svoj dio timske posla. Ne treba zaboraviti ni to da se članci ne pišu i ne doraduju zbog autora ili urednika, nego zbog čitatelja, a ponekad se čini kako upravo to najlakše zaboravljamo.

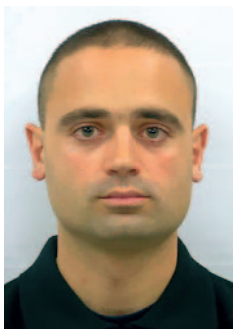
Alan Čaplar, urednik HP

IN MEMORIAM

JOŠKO BOŽIĆ (1975. – 2007.)

Dana 3. lipnja, od posljedica teške prometne nesreće, preminuo je istaknuti hrvatski planinar i gorski spašavatelj, Joško Božić. Joško je bio gorski spašavatelj svjetske razine iza kojeg stoje i žive stotine spašenih života. Sudjelovanjem u brojnim alpinističkim ekspedicijama, penjanjem stotina alpinističkih smjerova te svesrdnim širenjem stečenog znanja među novim naraštajima, Joško je svoje ime zauvijek uklesao među najbolje hrvatske alpiniste.

Iako je svoju sportsku karijeru započeo boksom (juniorski prvak Hrvatske) i taekwandom, ubrzo se okrenuo prema planinama te je još kao maloljetnik završio planinarsku i alpinističku školu u HPD »Mosor«. Svoje stečeno planinarsko znanje kao mlad je iskoristio i u Domovinskom ratu od 1993. godine pa do završnih oslobodilačkih operacija. Po završetku rata, organizirao je i vodio nekoliko alpinističkih škola HPD »Mosor«, a od 1995. godine postaje i član HGSS-a u kojem je prepoznat kao veliki potencijal.

Za vrijeme svog spašavateljskog staža, Joško je napravio velike pothvate i u alpinizmu, a većinu svojih aktivnosti popratio je iznimno kvalitetnim video i foto zapisima. Popeo se na Aconcagua (6960 m), Ojos del Salado (6900 m), Mt Logan (6025 m) i Mt McKinley (6128 m). U Himalaji se popeo na do tada neosvojeni vrh Pari Lapcha (7000 m), a penjao se i na teške vrhove poput Ama Dablama (5563 m) i Mustag Ate (7546 m). Ispenjao je više stotina alpinističkih smjerova u suhim i zaleđenim stijenama od kojih neki do tada nisu bili ispenjani.

Joško Božić je sudjelovao i u brojnim drugim ekspedicijama u kojima je prošao neke od najvećih pus-

tinja svijeta: Sahara, Atacama, Gobi, Takla Makan, a sudjelovao je i u brojnim avanturističkim utrka, spomenimo samo višednevne utrke »Eco-challenge« u Maroku i Patagoniji. I sam je uspješno organizirao dvije pustolovne utrke u Hrvatskoj.

Bio je čovjek širokih pogleda i interesa, pa je osim alpinizmom i spašavanjem, lepezu svojih sposobnosti širio i drugim aktivnostima: ronjenjem (u kojem je stekao status instruktora) i speleoronjenjem, padobranskim jedrenjem (paragliding), pustolovnim utrka, jedrenjem...

Ovo bogato znanje i iskustvo, Joško je nesebično stavljao u službu spašavanja ljudskih života usavršavajući tehnike spašavanja u teškim i zahtjevnim situacijama. Pred kraj svog tragično prekinutog života dobio je priznanje za rad, sposobnost i poštovanje izborom za pročelnika HGSS Stanice Split.

Nikada nije tražio privilegije među kolegama, uvijek je njegovo mjesto u akcijama spašavanja bilo zahtjevnije i rizičnije. Nije ga bilo neobično vidjeti na užetu podno helikoptera ili na više stotina metara visokoj stijeni, kada je god za to bila potreba. Ne samo svojim tehničkim sposobnostima, već nadasve toplinom svog duha, Joško je često puta bio nezamjenjiva karika u spašavanju. Stoga je njegov gubitak nenadoknadiv za Hrvatsku gorsku službu spašavanja. Koliko je bio poštovan i voljen najbolje pokazuje posljednji ispraćaj na splitskom groblju Lovrinac, gdje su Joška ispratili brojni planinari i gorski spašavatelji, koji su za tu priliku došli iz cijele Hrvatske. Joško Božić će svima koji su ga poznavali biti trajno nadahnuće.

Frane Bebić